

Visky S. Béla
Kolozsvár

mint krisztusát a szent kereszt

feleségemnek

mint krisztusát a szent kereszt
szerelmed őriz nem ereszt
egymásra verve egymást féltve
kihajolva a mindenségbe

feszülünk lásd e koron át
magunk fonjuk a koronát
ölelünk de máig sem értjük
valaki mindig meghal értünk

tíz sebünk ha fölparázslík
lángol tőle a világ is
szikrázik a szél a hajnal

vertél szemmel igéztél hajjal
s tűző vérünk táncát míg járja
kiált éltünk agóniája

1993. október 19.

Homines iacti sunt

„Az embernek nincs más választása:
arra ítéltetett, hogy a teremtőt dicsőítse.”

(Elie Wiesel)

szabad vagy bár, de döntöttek feletted
az éjszaka hálóit valaki csöndben
visszavonja
vackába tér a lélek –
rekedt kvasz egy átvonított évezred után.

így sunyítunk hát,
szétvásott talpunk harmatfű nyalja.
így téblábolunk egyre,
vonszolván megrökönyült orcánk iszonyatos
vitorlalapjait,
topogunk az atyai ház keletre tájolt,
döngölt tornácán,
ha kivethetnénk valahára

kiszolgált istrángból csomózott kötélre,
atlanti szélbe,
roppant ragyogásba
terhünk.

nem zörög lánc, de pálca tört feletted.
a hajnal szárnya is levetne magáról
előle ha loholsz,
a tenger túlsó partján kigyúlna
a homok.
vonulj hát vissza, bátor,
de ne vágtsass még.
ízleld csak a szót, ha kimarjul is tőle
– van példa rá – mindjárt a géged.
ének az ének. és dög az,
mire saskeselyük szállnak.
morzsold hát bizton a magot,
lapozz a pillangókba,
hangolja hangod nádasok húrja,
és kiálts végre, mint szép híves
patak!

(szeptember)

elcsurgott már az égigérő nyár is
szarkák szemében az idő fénytörése
nem bódította véred asszony ánizs
de árnyékát fény mind arcodra véste!

pókhálóránckban iramlik a gond
homlokod tájait őrzi hűvös ablak
mint gyermekfüzet furcsa kusza rajzot
és úgy szégyelled ha néha rajtakapnak

megriadva a sűrű erezettől!
s a bablevél is sunyin hajadba tapad
ha ölelkező ficamult karók közt

lebegő kertedben lépkedsz és a pad
roggyant léceit orvul átüti a fű
nem töpreng hogy vajon szabad nem szabad!

Amikor perzsel, fénylőn összezeng

Amikor perzsel, fénylőn összezeng,
kisül bennem hozsanna és átok,
az égvilágon minden egyremegy,
s nem várok már szavadra, se rátok ---

magamból kilógva: bohócból a kóc
(bőr nem takarja a gomolygó nincset!),
és dőreség csak, hogy mag, meg hó alól,
és nem bánom a szembehúzó tincset,

akkor. Igen akkor. Támadjon a szél.
Zúzza be ajtóm, neveddel hintsen.
Magamgyűjtötte, színehagyott kincsem

szemétje szálljon, szikrázva égjen.
S ha örülne még angyalkar az égen:
olyan lesz az, mint nádas, ha zenél.

Galambod, 1993. január 26.

italiai képeslapok: firenze

horkolt az öntudat meredten,
a váróterem tükrei táncoltak,
pálma lebbent, márvány nyafogott,
szemünket sértette a villany.

dagadthasú, foszló bőrrönd sarkán
törött szemüveg, maréknyi halott
cigarettszikk, verte a gépét
eszélősen. sírt. és írt, és írt,

éjjel fél négykor, firenzében,
papírt nem fűzött belé
scripta volant ezegyszer,
az isten áldja meg kezét ---

egy csattanás – és vetett keresztet,
magnifico, kacsintott, magnifico, mondta,
vesszőt veszni kincsért sem eresztett,
egy betű – egy kereszt, egy betű – egy kereszt.

és vonított a szerelvény a szélben,
 künn, meg koponyája körül esmént,
 szent arca elvetélt gyönyörével
 kutatta a nyelvetöltött eszmét.

egy betű – egy kereszt, egy betű – egy kereszt ---
 hát így kellene, valahogy így, barátaim.

Firenze, 1992. március 15.

Definíció

de orcámat nem láthatod (2Móz 33,23)

kicsúszik
 ujjaid közül
 mint gyerekkorodban
 ezüstpénzű
 halak

oly arctalan
 akár a síríg hazavárt
 álmodó
 hős apa
 valahol
 hó alatt

ám éjféltájt
 szárnya hegyén
 szakadt partú hiányt
 feszít
 némán suhanó sereg
 özönlő lényed
 tökéletes kontúrja
 bennem

(május)

pörkölt, nagy mezőkről csapnak fel a gólyák,
 hol ég a tenger is, oda,
 és kémelenek a kéklő fényzúgásban,
 és útvesztőbe nem jutnak soha.

reszkető iránytűt nem csomózott
 vitorla szárnyaikra senki,
 térképet csattogó szép szívükre
 különös geográfus vert ki ---

és újra itt! az opálos tavaszban,
vaslapátos, nagykontyú kéményeinken,
panyókára vetett szárnyal,
a megérkezés kényszerképzetében!

Genfi levél

„nem kapok hírt, drága”

szerelmes asszonyodnak
szánt
szerelmes szép szavak
szárnyait tépi
az önkény

mocskos kezek
gonddal hajtogatott
leveleden
szalonnáznak
röhögnek
fogukat szippantják

ki tudja milyen
keservesen meghunyászkodó
némán dühöngő kunyeráló
tekintettel összecsomagolt
áruként kapta
a KENTjét
feledte rég---
mily földöntúli kéj
átlyuggatni most
fölparázsló úri
cigarettavéggel
minden kiejthetetlen
ázsiba utalt
betűt
öröm
írtad kedvesednek
micsoda suhanása vérnek
visszavágyott napok illatának öröm
marad az r
marad az m
üresre pörkölt szeme közt
gyermekednek
megaláztatások barna alagútjai
kitárt pofával
marad az r

marad az m
a rém
kiherélt disznói
visongnak

kövesd csak
barátom
kövesd csak
békében
hűséged hangod
papírra metszett szíved
lüktetését
bújj a szennycsatornába
figyelj
feltűnhet még
alásikló ív-hullámok
hordaléka hátán
intehethetsz
netán
szétmálló magadnak
ha tieidnek
úgyse

nem uraim
nem valamikor
a pecsenyére tapsolt tenyerek
hőskora
táján
de ím
e bájait szemérmetlenül kibontó
céda
demokráciában

Genf, 1991 tavaszán

Emlékezés szélzúgásban

„És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.”

Pilinszky János

Ravensbrückben nincsenek fák. Csak gyász, csak szögesdrót,
csak kiáltás. Csak néma hajkazol: szellő sem rebbenti rég. Csak
fojtó fájdalom. Csak félelmetesen szabályos betűk:
DIE ARBEIT MACHT FREI.
Ravensbrück felett ég sincsen, ellopták rég. Lucskos hamuszín
kopasz fejek fölött a semmi.
Nincs hajnal. Csak örök menetelés a rettentő alkonyatba.

Valaki mégis elindul. Harmadnapon.
 Világ pribékjei, hiába riadóztok!
 Mert szél támad. Bezárt ajtókon keresztül. És visszahozza a
 fákat meg a hajnalt. Visszahozza az eget.
 ÉS AHOL FÚJ, OTT A FELFÉNYLŐ SZABADSÁG.
 A költő pedig az, ki úgy tereli a szavakat, hogy azok ismerik
 az ő hangját és hallgatnak reá.

Pilinszky János emlékezetére

Kígyók röpülnek messze fönn az égen,
 Madarak vájják kő alá a szárnyat.
 Már nem találhatsz sehol menedéket,
 Míg meg nem veted Őbenne az ágyad.

Galambod, 1990 szeptemberében

Pilátus húsvéti imája

Jó Uram, jó Uram, mi sül ki még ebből?!

Lám kiabálok, lám költői kérdéseket menesztek az égre, bár tudod: nem műfajom az ilyesmi. Meg a szívemet is megdolgozza. Ismersz. Ha nem is amolyan fergeteges találkozásból, de ennek a júdeai birkanójának imájából-átkából mindenképp. Nem vagyok én érzelmes ember; érezni e leprás hőségben a nyakam hurkái közt szétfolyó lucskon kívül mást nemigen szoktam. Udvartartásodat sem becsülöm sokra – ám ez egyszor mégis megesett rajtad a lelkem.

Magasságos, minek ezt csinálni? Lázadó! Önnön rended ellen ágalsz, Uram? Ártatlan, persze, hogy ártatlan volt, ezt én is tudom – oda is vágtam az irigységtől reszkető, nagyképű papoknak –, de azért ez mégiscsak sok. A SÍR ÜRES! Valóság és kényszerképzet, fény és kard, odaáti és evilági országok (ezt Ő mondta így) előre megfontolt szándékkal való ilyen botrányosan nyílt szembesítése – paragrafus híján is főbűn ez, Uram!

Mi ketten, Én meg Te régóta sejtjük: a vér falánk állat. Ahová fröccsen, birtokba veszi a földet. Elvégeztetett.

Ember-barmot eleget alkottál, a római vasról pedig mi gondoskodtunk, és a kettő vérszagú találkozása csinos kis telket mázolt már piros-latyakossá; birodalom született. És mi azt mondjuk: eddig a kaland. A többi matematika és fegyelem és acélhegyező kovácsok. A többi: rend. Birodalom született, a leghatalmasabb valamennyi közül, melyre valaha is pazarolta magát ez az egykedvű és döglesztő nap, a 33 leghatalmasabb, ha nem is nyafogó kultúrájában, ha táncában-énekében-köveiben-színeiben nem is, de egyben mindenképp: kiszámíthatóságában.

És most tessék, ez a húsvét. Hatóságilag lepecsételt sírkövek elmozdítása, zárt ajtókon való sétafikálások, titokzatos, ellenőrizhetetlen kapcsolatfelvételek, engedély nélküli halászás a Tibériás tengeren, asszonyok csendhábortító futkosása a hajnali ködben „feltámadt, feltámadt” kiáltásokkal, az üggyel-bajjal rendreutasítottak ajkán pedig ismét valami erősödő zúgás, éjszakáimat, meg asszonyom éjszakáit kísértő ének:

hozsánna, hozsánna! Ő meg, szegény pára, kinek ében haja egy pillanat alatt ezüstre váltott, ő meg az óta is csak egyet mormol: mért avatkoztál amaz igaz ember dolgába?!

Mondd, Uram, nem meríti ez ki a lázadás minden néven nevezhető kritériumát? Ítélt meg magad!

Csakhogy, ami súlyosabb: itt már nem a szelíd, kemény, szomorú, isteni, vérző, bátor, kicsúfolt, mozdíthatatlan, szabad, szótlán, hatalmas, erőtlén, konok, megtört, diadalmas, sugárzó názareti ácslegény lázad, itt most Te álltál mellé, Uram.

Cinkos, fénylő szemű bárányok cinkosa, Te!

Pedig nem vagyok én olyan ostoba, hogy ne lássam: Te magad alatt is elvágtad a fát. A felhők fölött lebegő trónust.

Ezért esett meg rajtad a lelkem. Szeráfjaidat szabadságra küldted: közénk elegyedtél.

Nem vagy már a kiszámíthatóság Istene. És nem vagy már messze fölöttünk. Legalábbis nem csak fölöttünk vagy már, vagy hogy mondjam. Hogy a dög essen a sok filozofálásba.

Jó Uram, jó Uram, mi sül ki még ebből? A végén, meglásd, még engem is belekevernek.

Mondanám: térj jobb belátásra.

Kérem: permetező esőt adj.

De a kocka és a tavaszi mag:

immár el van vetve,

ámen.

Március idusán: szentenciák két hangra

Szabadság, szerelem. A szabadság, mely szerelemből fakad. Mert akkor semmi sem kötöz meg többé. Semmi sem túl drága. Igen, akkor mindentől szabad vagy, hisz bármit odaadnál azért, akit szeretsz. De félreértés ne essék: nem a szabadságba vagy szerelmes. Nem a szabadság öncélú, pusztító mámora az, ami betölt. Nem saját szabadnak vélt narcisztikus, delejező vonzása az, ami hatalmába kerít. Tekinteted nem önmagadra tapad többé. Hanem a másakra. Arra, akit szeretsz. A szeretet kivezet önmagadból: *amor extasim facit*, mondták a régiek.

És ha történetesen nem egy személy, hanem egy ügy az, mely a figyelmedet önmagadon túlra emeli, akkor is erről van szó; az ügy ugyanis, amiért annak a bizonyos daimónnak a sugallatára úgy véled, hogy élni-halni érdemes, nos, az ügy: arcok foglalta szintén.

- Nem hiszek az emberek – a sírók és boldogok, a csalók és megcsaltak, az éhezők és jóllakottak, a rabok és szabadok, egyszóval: az arcok – nélküli ügyek fontosságában. A hős hajlamos erről megfeledkezni. A szent soha.
- A hős hatezer lábbal (Nietzsche) azok fölé tornyosul, akik őt hősükként magasztalják. A szent egy azokkal, akik benne a szentet – vagy éppen a bohócot, a barátot, az ellenséget – látják.
- A hős tudja magáról, hogy hős.
A szent nem tudja, hogy szent.
- A hős bedobja az életét: hazardírozik.
A szent tudja, hogy élete nem veszhet el.

- A hős reménye: ha életében vesztes, bukásában mindazáltal dicsőséges lesz.
A szent szabad: annak örül, hogy a dicsőség nem őreá száll, sem élete, sem halála által.
- A hőst egyetlen kérdés gyötri: mit énekelnek majd róla a szirének, ami halhatatlan énekként majdan helyette él.
A szent nem elégszik meg azzal, hogy örök életét az ének szárnyaira bízza: valószínű örökkévalóság birtokosa ő.
- A hős számára élet és halál engesztelhetetlen ellenfelek.
A szent számára: útítársak.
- A hősnek minden pompát, fényt, dicsőséget egyszeri és megismételhetetlen tettebe kell sűrítenie.
A szent tudja: nem övé a hatalom, és nem övé a dicsőség – szabad tehát. Szabad és van ideje. Nem él az egyszeri és megismételhetetlen hőstettek terrorja alatt.
- A hős csak drámai díszletek és drámai cselekmények között képes megmutatkozni. A hős a határhelyzetek szülöttje. A szelíd mindennapokat is képes krízisbe dönteni, csak hogy megmutatkozhasson.
A szent a krízishelyzeteket is úgy alakítja jelenlétével, hogy azok egyre inkább a mindennapokhoz hasonlíthatnak.
- A hős ideje: most vagy soha.
A szenté: most és bármikor.
- A hős egész örökkévalósága a pillanatba tömörül, melyről mindig sejtette, remélte, hitte, hogy egyszer elkövetkezik. Ha a pillanat kiszül, a hős – consummatum est. Elvégeztetett, vége van.
A szent tudja, hogy övé minden pillanat.
- A hősnek ez az utolsó pillanat, és e pillanaton nincs ablak, akárcsak Leibniz monádjai. A hős előrehozott eszkatológiában és utólagos világalapításban él. A pillanat mint félelmetes fekete lyuk magába szívja-tömíti a teljes múlt és jövő minden energiáját, iszonyú hatalmát. A pillanat elnyeli, megsemmisíti az időt.
A szent számára az idő teljessége betölt valamennyi pillanatot.
- A hős harcban áll az elemekkel.
A szent nevükön szólítja őket.
- Olyan a hős a gyermekek között, mint elefánt a porcelánboltban.
Az elefántkölykök viszont a gyermekekkel együtt versenyt hintáznak a szent csuháján.
- A hős nem lehet hős, miközben alszik.
A szent álmában is szent, hisz ugyanúgy mosolyog kiszolgáltatottságán, mint akkor, amikor ébren van.
- Milyen egy hős, ha porszívózik?
A szent olyan, mint bárki más.

- A hős igényli a nézőközönséget – tette e nélkül bármilyen rendkívüli, mégsem hősiessé válik.
A szent életének angyalok a tanúi.
- A hősnek *tettei* vannak.
A szentnek viszont *élete* van.
- A hős életének felszikkasztó, egyszeri hőstette kölcsönöz értelmet.
A szentnek viszont értelmes élete tölti meg értelemmel tetteit.
- A hősnek folytonosan felül kell múlnia önmagát.
A szentnek nem kell felülmúlnia semmit, csak önmagának kell lennie.
- A hős válogatott próbákat, sőt a szenvedést és halált is vállalja, csak hogy sziszifuszi nekifeszüléssel helyére döntse a kibillent időt.
A szent azért szenved és abba hal bele, hogy az idők teljességének forrásából senki sem kíván részesülni.
- A hős a Legyek Urával kíván csatára kelni.
A szent hálás, ha elhessegethet egy legyet egy tehetetlen szenvedő arcáról.
- A hős számára tűz, víz, föld, ég, arc, szív, szó, szél, a mindenség valamennyi eleme: díszlet csupán az elhaló gonggütés utolsó rezgéseivel, mely az ő fellépésére vár.
A szent viszont szövetségese az elemeknek és boldog, hogy sorukba ülhet, miközben lélegzetviasszafojtva várja, hogy fellépjen az arc, a szív, a szó, a szél, a tűz, a föld, a víz – az ég.
- A szent megengedheti magának azt a luxust, hogy akár komikus is legyen.
A hős ezt nem teheti meg soha. Szent Don Quijote, könyörögj érettségem!
- „A nap hőse.” Értjük.
De mint kezdjük ezzel: A nap szentje? Assisi Hős Ferenc? A haza szentjei? Hősök közössége? Szentek tere?
- Boldog nép, melynek hősei számaron poroszkálnak, szentjei meg paripákon porzanak?
Szerencsétlen nép?
- A hős belerúg a számarba.
A szent földig hajol előtte, majd azt kérdi: kis csacsi, tudnál-e segíteni a Mindenható Istennek? Az Úrnak szüksége van rád.
- A hős mindig ott terem, hol villámfény cikázik –
a szent bárhová megy, ő maga a világosság.
- A hős pelyvából is bástyát kíván építeni, hogy kiállhasson a fokára.
A szent maga a pelyva, maga a bástya.
- A hős sárkányok után kémlel, hogy megvívhasson velük.
A szent úgy tudja, hogy ő maga a sárkány.
- A szent mindig hős,
a hős nem mindig szent.

- A szentre nézve éppoly joggal használhatjuk a bárány-, mint az oroszlán-metáforát.
A hősnak ez nagyon nem tetszene.
- A hős számára a világ és minden benne lévők: viasz, mely kizárólag csak azért van, hogy az ő arcának vonásait öltse magára.
Ám a szent egyetlen vágya, hogy viasz legyen a Szenvedő Szolga számára; hogy annak az arcnak a lenyomatát és vonásait hordozza e világban, ki kérdéssé tesz minden emberi hatalmat e földön, és kinek ábrázata nem volt kívánatos. Sőt utált és elhagyott volt, fájdalmak férfia, betegség ismerője, utált volt és nem gondoltunk Ővele.

Szabadság, szerelem. Annak a mámorító és színjőzan szabadsága, hogy szeretheted azt, aki utált és elhagyott. Aki a másik oldalon áll. És akinek ábrázata szintén nem kívánatos. Ilyen pillanatokban vagy egy személyben szent és hős, oroszlán és bárány. Oroszrány.

Kehelytányér: a Petrozsényben őrzött borbereki kehely
(Buzogány Dezső fotója)